

Sport-egészségügyi titkok, tabuk és félreértések

/Kolláth György alkotmányjogász, az ELTE és a TF c. egyetemi docense/

Kitűnő kezdeményezés, hogy a Fórum módot ad a sportolók egészségével, állapotuk érzékeny adataival, egyszersmind orvosaik információs helyzetével és titoktartási kötelességével kapcsolatos dilemmák megbeszélésére. Mindezek – a Szerkesztőség kérdései is - valóságos problémák, igazi ellentmondások, melyek „kezelésében” számos túlzás, egyoldalúság, antik nosztalgia vagy modernkori kihívás és félreértés tapasztalható.

A ránk is irányadó, európai emberi jogi-jogállami mérve **két sarokponttal** dolgozik. Egyfelől, törvényben sem tetszőlegesen korlátozható, a sportolókat is megillető alapjog **a személyes adatok védelme**, s vele az emberi méltóságuk és egzisztenciális érdekeik tiszteletben tartása. Ezt **információs önrendelkezési jognak kell tekinteni**. Az önrendelkezés itt ugyanazt jelenti, mint másutt: az illetőtől lehet és kell kérni a rá vonatkozó információ kiadását, aki ezt - ha törvény nem állít fel kivételt, pl. bűnügyi érdekből – akár meg is tagadhatja. Nincs jogsértés, mert volt önrendelkezés, ha „Katit sikerült táncba vinni”. Ellenkező esetben az imtimpistáskodás” jogellenes, olykor bűncselekmény is.

Közszereplők esetében újabban tágabb és kevésbé felismerhető a határ. Nekik ugyanis a közembereknél többet kell elviselni, de hogy mikor mennyit: nincs rá világos válasz. A sportélet csillagain - kiemelkedő javadalmazásuk miatt - akkora nyomás van, hogy érdekük, illetve muszáj megszólalni még kínos vagy súlyos esetben is. Ám ez sem jogosít fel bárkit titkok megszellőztetésére. (Nyugat-Európában sem alapvetően más a jogi mérce, de a lapeladás példányszám-versenye előidéző durva jogsértéseket, miután megéri, még a busás kártérítés ellenére is.)

Másfelől, általános emberi jog fűződik **a közérdekű adatok megismeréséhez, sőt terjesztéséhez, amit a cenzúra-mentes sajtószabadság** néha a végletekig fokoz. Az önrendelkezés és a közérdekű információ-áramlás igénye gyakran üti egymást: válik téves, hamis hivatkozások, próbálkozások alapjává. Sorrendjük kulcskérdés, amit a jog úgy tételez, hogy **a személyes adat védelme, a vele való önrendelkezés megelőzi, felülírja, tehát kizárná a publikum „közérdekű” kíváncsiságát**. Azon a címen így a média sem kutakodhat(na) X,Y sérülése, betegsége, bújja-baja iránt, hogy márpedig neki ki kell elégíteni a „köz” érdeklődését. Az egészségre vonatkozó adat ráadásul ún. különleges (szenzitív) adat, tehát annak begyűjtése, kezelése, terítése fokozott törvényi védelem alatt áll. Hozzájárul ehhez a lassan tíz éve hatályos egészségügyi törvény kardinális szabályozása, mely szerint kiemelkedően fontos betegjog a titoktartásé, ami a másik oldalon, az orvostól masszív titoktartási kötelezettséggel párosul.

A titok alanya, gazdája, letéteményese maga a páciens. Az orvos dolga passzív. Csupán két esetben nyilvánulhat meg: ha erre a beteg (avagy annak hozzátartozója) felhatalmazta, vagy ha jogszabály megengedi, netán előírja. Jogszabály közérdekből tesz ilyet: gondoljunk csak a lőtt sebre, a kábítószerrel való visszaélésre, a járványveszélyre, stb. **Sportjogi rendeznivaló a doppingoláson ért versenyző sorsa:** lehet olyan nemzetközi egyezmény vagy hazai jogi norma, amely a doppingvétséget pönalizálja, és e bűncselekményhez bejelentési kötelezettséget kapcsol. Szoros, mégis táguló kivétel tehát az a kör, amelyben a sportorvos – konkrét törvény alapján – jogosult, esetleg köteles is a sportolón kívül másnak, főként az államnak információt

szolgáltatni. És ilyenkor, egy állami-közhatalmi törvénnyel szemben hippokratészre hivatkozni kevés és hibás is, mivel a szakmai etikát felülírja a törvény.

A sajtó a publikum kíváncsiságát gerjeszti, néha bármi áron kielégíti és fenntartja. Gyakran addig akciózik a bulvársajtó, amíg egy egészségügyis – önmagát felfedni nem kívánó személy – kinyílik, és mond ezt-azt. Az is elég, ha „sem megerősíteni, sem cáfolni” nem kíván egy rossz hírt az intézmény, ami már jogellenes. A szimpla ’no comment’ jogszerű. Nem csupán az orvost, és nem is csak a kezelés konkrét időszakában köti a titoktartás, hanem nővért, mütöst, stb. is, és akár évekkkel a mütét után, nyugdíjasként visszaemlékezvén is – mindenkit.

A jog az egyéni és az általánosabb egészségvédelem okán szabályozza az alkalmassági vizsgálatok és azok bizonylatainak rendjét. Azt és annyit lehet, kell írásba adni, ami közhitelűen igazolja az alkalmasságot vagy alkalmatlanságot, amihez egy-egy sajnálatos haláleset kapcsán kemény jogkövetkezmény is fűződhet. De arról fecsegni, értekezni, hogy mi is volt a baj: tilos. Anoním formában természetesen szabad feldolgozni nevezetes, tanulságos eseteket, de ilyenkor pl. egy K.K. monogram nem elég a jogi garancia megtartásához. Egyik orvos a másikat sem részesítheti a titokvédelmet sértő információ-adásban, ha annak az érdekesség, a kíváncsiság az alapja, nem a közös team-munka.

Az orvosi működés kulcsa a **dokumentáció** is. Az is **titokvédelem alatt** áll. A páciens megkapja a rá vonatkozó iratokat, és „önrendelkezik” azokkal. Ha azután ő, egy szerződéskötés előkészítésekor mások rendelkezésére bocsátja, hát tegye! Ő dönt erről, mégha anyagi érdekei által sarkallva, nem is abszolút önállóan, sem kényszermentesen. De az így adott, orvosi titkot képező információ is védett: azt az új klub nem forgathatja, nem közhírelheti. Ha pedig bárhol torz, hamis, hibás információ kelne lábra, az érintett – végső soron bíróság előtt is - kérheti a korrekciót. Ilyen jog ad absurdum még az elhunyt személy hozzátartozóját is megilletteheti: része ui. az általános személyiség-védelemnek. Ez pl. a kegyeleti jog.

További életszerű összefüggés: **a sérülés minősítése**. Mindkét oldal – a sportoló és a klub, sőt a válogatott révén a szövetség is - szeretne tisztán látni, így néha egymás minősítését kontrolláltatják, vitatják. Amíg ez kifelé nem jár titoksértéssel, semmi gond vele. De az már jogsértő volna, ha azzal tromfol nyilvánosan X szervezet Y-ra, hogy a játékos nem is volt sérült, vagy hogy félrekezelték, vagy hogy ostobák és sarlatánok vannak a túloldalon. Végül: **a csapat-sportág** tényleg felvet a közösséget érintő kérdéseket is. Annyi csakugyan rátartozik a team egészére is, hogy XY képes-e, alkalmas-e itt és most eleget tenni vállalásának, vagy sem. A ’verdikt’ ebben a szűk körben a többiekre is kihat, tehát jogos érdekük az igen vagy a nem ismerete. De az, hogy egészen pontosan mi van a háttérben és miért: már okkal nem publikus. Mert a lehetséges válasz éppúgy szólhat egy a sportra kiható, pozitív és természetes terhestről, mint egy súlyos, fertőző, a csapat többi tagját is fenyegető betegségről. És helyes, ha bármelyik, szenzitív egészségügyi információ megadására magát a sportolót kéri fel társai, garantálva azt, hogy a „miért” belül marad.

Szintetizálható-e mindez? Igen, feltéve, hogy egyszerre kívánják betartani az emberi méltóság, az önrendelkezés és a sport belső, közösségi normáit a józanész és elemi tisztesség, úgy is mondhatnánk, hogy az alkalmazott fair play követelményeivel.